

FACTSHEET Eergerelateerd Geweld

MOVISIE, september 2010

Hilde Bakker, m.m.v. Hanneke Felten

Wat is eergerelateerd geweld?

Onderscheid met huiselijk geweld

Consequenties:

Eergerelateerd geweld

Eer beschermen en herstellen

Trotsmoord

Vormen van eergerelateerd geweld

Mishandeling, geestelijke druk en controle

Huwelijksdwang

Achterlating

Meisjesbesnijdenis

Genezingsrituelen en bezweringen

Zelfmoord

Moord

Het begrip Eergerelateerd geweld is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld om te voorkomen dat een lid van de familie een 'misstap' zet die de familie-eer in de gemeenschap kan schaden, en alle geweld tegen de (vermeende) 'eerschender' om de geschonden eer te herstellen. Dit 'eergeweld' varieert van beperking van de bewegingsvrijheid tot mishandeling, van verstoting tot aan moord. Voor 'eermoord' gebruikt men vaak de term 'eerwraak'. Eerwraak is een vorm van eergerelateerd geweld.

Wat is eergerelateerd geweld?

"Eergerelateerd geweld omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken" (Bureau Beke, 2005).

Deze werkdefinitie werd in 2005 op verzoek van het ministerie van Justitie opgesteld.

Onderscheid met huiselijk geweld

Eergerelateerd geweld lijkt in haar uitingsvormen vaak op andere vormen van 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' als huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is echter een aantal verschillen:

- Bij eergerelateerd geweld ligt het motief in het beschermen of in het herstellen van de familie-eer.
- De oorzaken van geweld liggen niet zozeer in de persoonlijke geschiedenis of het karakter van de pleger. De strenge groepsnormen over wat geoorloofd seksueel gedrag is, voor met name vrouwen en meisjes, liggen hieraan ten grondslag.
- Plegers van eergeweld hebben vanuit hun traditie de mannelijke "plicht" om de eer te beschermen of te herstellen, desnoods met geweld.
- Het gaat om de eer van een hele familie, niet om de persoonlijke trots van één man, zoals vaak bij partnergeweld. De plegers van fysiek eergeweld/moord zijn vrijwel altijd mannen, bij huiselijk geweld is dat zo'n 80%.
- In eerculturen is schaamte vanwege gezichts- of eerverlies, een geoorloofd motief voor geweld. De (schoon-)familie van het slachtoffer stemt veelal in met gewelddadige maatregelen, werkt er vaak actief aan mee. (Extreem) huiselijk geweld daarentegen keurt men vaak af.

- Fysiek eergeweld gebeurt meestal weloverwogen en gepland, vaak na overleg in de familie. Bij huiselijk geweld is vaak sprake van een spanningsopbouw tussen slachtoffer en pleger, waarbij emoties hoog oplopen en (deels uit onmacht) wordt geslagen.
- Een pleger van eermoord wordt vaak aangewezen door de familie. Dit is bij voorkeur iemand die niet een gezin hoeft te onderhouden, of iemand met een lage maatschappelijke status. Regelmatig werd een minderjarige gekozen, ook met het oog op de lagere gevangenisstraf.
- Wanneer de aangewezen persoon weigert om een eermoord te plegen op zijn zus of tante, dan kan de familie hem dwingen, anders hem bedreigen of zelfs vermoorden.
- Er zijn vaak medeplegers of medeplichtigen in de familie. Als de politie een potentiële pleger oppakt is het gevaar nog niet geweken. Een broer of oom kan zijn taak afmaken.
- Eergerelateerd geweld kan een eenmalige geweldsexplosie zijn. Een vrouw kan ineens worden vermoord, terwijl zij daarvoor niet werd mishandeld. Er is bij eergeweld als zodanig geen sprake van een 'spiraal van geweld'.
- Het herstel van de eer moet in de gemeenschap bekend worden. Vaak vindt een eermoord juist in het openbaar plaats. Huiselijk geweld speelt zich af in het verborgene, achter de voordeur.

Consequenties:

- Zoektocht van een gevlucht familielid gebeurt door de hele familie, niet slechts door één (ex) partner of vader.
- Met het arresteren van een potentiële pleger is het gevaar nog niet geweken, want een ander familielid kan de taak overnemen.
- Een slachtoffer vindt nergens een veilig heenkomen in het eigen netwerk, de familie zit in het complot. De enkeling die het slachtoffer misschien steunt durft dit niet openlijk te doen, uit angst voor de consequenties.
- (Relatie- of gezins-)therapie helpen meestal niet als er al een eerschending plaatsvond en om die reden iemand gewelddadig is. Bemiddeling kan een strategie zijn om (escalatie) van geweld te voorkomen en een vreedzame oplossing voor de eerschending te vinden.
- Na een scheiding blijft de dreiging van eergeweld voor een vrouw, want de familie of de ex-schoonfamilie blijft verantwoordelijk voor haar zedelijke eer. Zij kunnen plots een aanleiding zien voor een eerschending, bijv. als de vrouw een nieuwe vriend krijgt.

Verder lezen

Ferwerda, H. en I. Van Leiden (2005). Eerwraak of eergerelateerd geweld? Naar een werkdefinitie. Den Haag WODC, ministerie van Justitie
 Interventieteam Relatie Druk en Geweld (2006). Wegwijzer Eergerelateerd Geweld; FORUM.
www.forum.nl

Eergerelateerd geweld

Om de bedreigde eer te beschermen of om de geschonden familie-eer te herstellen, te 'zuiveren' gebruiken families verschillende manieren. Dat hoeft helemaal niet gepaard te gaan met geweld of dwang. Men kan bijvoorbeeld een geldbedrag overeenkomen met degene die de familie beledigd heeft. Of de ouders komen via bemiddeling door een gezaghebbend familie- of gemeenschapslid tot een vergelijk met hun dochter die zich te vrij gedraagt in de ogen van de gemeenschap. Lukt dit niet, dan zal men andere wegen zoeken waarbij dwang, bedreiging of geweld aan de orde kunnen zijn. Dit is eerder het geval in families waar geweldgebruik vrij gewoon is (zie ook: Risicofactoren). Dit geweld beschouwen we als eergerelateerd geweld. Een deel daarvan is strafbaar – net als bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

Eer beschermen en herstellen

Families stellen van alles in het werk om te voorkomen dat de familie-eer geschonden wordt. Vrouwen en meisjes dienen zich aan allerlei regels en voorschriften te houden als zij zich in het openbaar begeven. Dit zijn voorschriften voor kleding, gedrag, contacten met mannen, etc. Alle zijn gericht op het voorkomen dat zij aanleiding geven tot roddel. Niet zelden worden vrouwen thuis opgesloten. Leerplichtige meisjes moeten na de lessen gelijk thuiskomen, de ouders kennen haar lesrooster.

Is de eer toch in gevaar, als een meisje zich bijvoorbeeld uitdagend blijft kleden en weigert naar haar broers te luisteren, kan de familie haar vrijheid (verder) beperken. Ze kunnen haar mishandelen, achterlaten in of terugsturen naar het land van herkomst voor een 'heropvoeding'. Mocht de gemeenschap voortdurend roddelen over het gedrag van een meisje, dat ze ontmaagd is (terecht of niet), kan de familie besluiten om haar uit te huwelijken. Na haar huwelijk valt haar zedelijke eer niet langer onder de verantwoordelijkheid van haar familie, maar onder die van de echtgenoot en zijn familie. Dan zijn zij van die praatjes af. Bovendien mag seks binnen het huwelijk wel.

Is een meisje geen maagd meer, of is zij zwanger geraakt, dan probeert de familie eerst om deze 'misstap' voor de gemeenschap te verbergen. Bijvoorbeeld door een 'maagdenvlieshersteloperatie' of bij een zwangerschap door een gedwongen abortus. Ook deze meisjes lopen risico op een gedwongen huwelijk, vaak met een minder goede kandidaat (oud, met een beperking, arm, ...). Ook een gehuwde vrouw moet voortdurend oppassen dat erover haar geroddeld wordt. Ook voor haar geldt dat zij geen 'aanstootgevend' gedrag of kleding mag vertonen in bijzijn van andere mannen. Vreemdgaan is een doodzonde.

Is de gemeenschap op de hoogte van een 'misstap' van een vrouw of meisje (vooral seks buiten het huwelijk) dan kan de familie de volgende maatregelen nemen voor eerherstel: bij een getrouwde vrouw; echtscheiding, bij een ongetrouwd meisje of vrouw een gedwongen huwelijk. Als dat niet mogelijk is kan de familie haar verstoten. Dit betekent 'sociaal dood verklaren', haar levenslang uit de familie verbannen. Sommige families besluiten in het uiterste geval tot een 'eermoord'. Deze zogenaamde eerwraak kan op het meisje of vrouw plaatsvinden, maar (daarnaast) ook op haar geliefde. Wanneer zij is 'bevlekt' vanwege een verkrachting, kan zowel de verkrachter, maar ook het slachtoffer worden vermoord. Soms vindt een 'terugbevlekking' plaats: een vrouwelijk familielid wordt verkracht door een mannelijk familielid van het slachtoffer. Het komt voor dat vrouwen een verkrachting verzwijgen om dergelijke situaties te voorkomen.

Sommige meisjes en vrouwen worden vanwege het (vermeende) eerverlies door hun familie aangespoord om zelfmoord te plegen. Door deze gedwongen zelfmoord hoopt de familie zelf gevangenisstraf te ontlopen.

Alle hier beschreven vormen noemen we eegerelateerd geweld. Dit is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld om de bescherming en het herstel van de familie-eer tegen de 'eerschender'. Een deel daarvan is strafbaar, een deel niet. Vreedzame alternatieven voor eergeweld zijn bijvoorbeeld negatie: doen alsof er niets aan de hand is. Dit is een optie als de misstap louter in (zeer) kleine kring bekend is. Andere alternatieven: een financiële vergoeding, of de verhuizing van de eerschender naar een andere regio (soms met familie), of het treffen van minimale symbolische maatregelen, zoals het schoppen van een flinke scène. Ook kan men een rechtszaak aanspannen.

Trotsmoord

Soms is niet de eer van de vrouw maar de mannelijke trots in het geding. Bijvoorbeeld als een vrouw wegloopt nadat ze herhaaldelijk is mishandeld en niet wil dat de kinderen in die omstandigheden opgroeien. In traditionele families behoort de vrouw haar man te gehoorzamen, zij is zijn bezit. Zijn mannelijke eer is aangetast doordat zijn vrouw zijn gezag heeft ondermijnd. Een manier om zijn eer

te redden is door haar te doden. Eerwraakdeskundige Clementine van Eck noemt dit 'trotsmoord' – het vermoorden van diegene die de mannelijke eer schond -. Maar het kan ook leiden tot mishandeling, bedreiging en het eisen van bloedgeld.

Verder lezen

Van der Zee. R. (2006). *Eerwraak in Nederland*. Amsterdam, Houtekiet

Vormen van eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld valt onder de noemer "schadelijke traditionele praktijken", net als bijvoorbeeld huwelijksdwang en vrouwelijke genitale verminking. Aan de oorsprong liggen patriarchale, orthodoxe opvattingen over de rol van vrouwen en mannen, en over de seksualiteit en reproductieve rechten van vrouwen. De eer van de vrouw is gekoppeld aan haar seksualiteit. En de seksuele eer van de vrouw is gekoppeld aan de familie-eer.

Er zijn verschillende vormen van eengerelateerd geweld. Een paar daarvan die in Nederland regelmatig plaatsvinden, worden hier nader belicht.

Mishandeling, geestelijke druk en controle

Om de familie-eer te beschermen kunnen mishandeling, geestelijke druk en controle worden ingezet. Hier zijn huiselijk geweld en eengerelateerd geweld vaak moeilijk van elkaar te onderscheiden.

Meisjes krijgen vaak kleins af aan waarschuwingen dat zij zich netjes moeten gedragen, en jongens dat zij op hun zusje moeten letten. Hier kan geweld bij komen kijken: slaan, schoppen, bangmakerij, bedreigingen of strenge controle.

Wanneer er roddels ontstaan dat een meisje zich te 'vrij' gedraagt naar jongens, of zich te sexy kleedt, of dat een jongen zich niet 'mannelijk' genoeg gedraagt, kunnen de inperkende maatregelen ernstiger worden. De ouders sluiten hem of haar bijvoorbeeld op in huis en / of houden hem of haar thuis van school. Ook getrouwde vrouwen kunnen, zeker zolang ze in hun vruchtbare periode zijn, vergelijkbare controle en geweld vanwege de bescherming van de eer ervaren.

Bronnen:

Geurts, E. (2008) "Als je je kinderen niet slaat, krijg je later spijt". Traditie vaak bepalend voor geweld in Turkse en Marokkaanse gezinnen". In: *Tijdschrift Kindermishandeling (TKM)* ; Jrg.1 ; nr.1 (juni 2008) , p.14-17

Yerden. I. (2008) *Families onder druk. Huiselijk geweld in Marokkaanse en Turkse gezinnen*. Amsterdam: Uitgeverij van Gennep.

Huwelijksdwang

Een gedwongen huwelijk is een religieus of wettelijk huwelijk waarbij de (voorbereidende) huwelijks-handelingen tegen de vrije wil van minstens één van de huwelijkskandidaten heeft plaatsgevonden, en waar na een bepaalde vorm van dwang mee is ingestemd.

In Nederland komen verschillende vormen van gedwongen huwelijken voor. Het kan gaan om een 'geboortehuwelijk': een gearrangeerd huwelijk dat al bij de geboorte geregeld is. Ook kan het bijvoorbeeld gaan om een 'economisch huwelijk': een huwelijk uit geldzucht of geldnood, waarbij een dochter (soms op jonge leeftijd) door haar vader aan de latere echtgenoot verkocht wordt.

Een gedwongen huwelijk kan een vorm zijn van eengerelateerd geweld, maar dat hoeft niet. Dit is wel het geval wanneer het huwelijk wordt gesloten om daarmee een eerschending te voorkomen (een meisje gedraagt zich bijvoorbeeld heel 'vrij', 'haar ouders zijn bang voor een 'misstap'). Of wanneer het huwelijk wordt gesloten om de seksuele familie-eer te herstellen na een zogenaamde 'fysieke bevlekking' (ontmaagding, verkrachting, seksuele relatie, buitenechtelijke zwangerschap, incest et cetera).

Niet zelden dwingen ouders hun zoon met homoseksuele gevoelens of hun dochter met lesbische gedragingen tot een heteroseksueel huwelijk.

Bronnen

- Cornelissens, A. Kuppens, J. Ferwerda, H. (2009) *Huwelijksdwang. Een verbintenis voor het leven? Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Hooghiemstra (2003) *Trouwen over de grens : achtergronden van partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Koning, M. De & Bartles, E. (2005) *Over het huwelijk gesproken: partnerkeuze en gedwongen huwelijken onder Marokkaanse, Turkse en Hindostaanse Nederlanders*. Den Haag; Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.
- Kraemer, T. (2005) *Wat vind jij daar nou van? : allochtone en autochtone jongeren over partnerkeuze en seksualiteit*. Utrecht: Rutger Nisso Groep.
- Ratja, E., & Walter, A. (2009). *Internationale verkenning gedwongen huwelijken. Een onderzoek naar wettelijke maatregelen, beleid en publieke debatten in België, Frankrijk, Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Zwitserland*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Sterckx, L., Bouw, C. (2005). *Liefde op maat. Partnerkeuze van Turkse en Marokkaanse jongeren*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Storms, O., E. Bartels (2008) *De keuze van een huwelijkspartner: onderzoek naar partnerkeuze onder nieuwe Amsterdammers*. Amsterdam: Vrije Universiteit

Verder lezen:

- Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2006). *Eerste Hulp bij Huwelijksdwang. Een Uitvoeringsplan*. Den Haag, Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
- Halime (2008) *Ongeschreven tradities*. Artemis en co, Amsterdam

Achterlating

Als de eer is aangetast of dreigt te worden aangetast, kan een familie de 'eerschender' achterlaten of terugsturen naar het land van herkomst. Men heeft de verwachting dat zij daar, onder de hoede van grootouders of een oom en tante, beter beschermd is tegen eerverlies. Het kan gaan om verschillende situaties. Bijvoorbeeld:

- Een meisje gedraagt zich in de ogen van de gemeenschap te losbandig. Zij wordt naar het land van herkomst gestuurd om te voorkomen dat zij de eer van de familie schendt. Zij wordt daar 'heropgevoed' tot een 'eervol' meisje.
- Een meisje heeft de eer van de familie aangetast omdat zij geen maagd meer is. Om te voorkomen dat dit bekend wordt stuurt de familie haar terug naar het land van herkomst, eventueel om haar daar uit te huwelijken. Dit zelfde kan gebeuren met een jongen waarvan de familie vermoedt dat hij homo is.
- Een getrouwde vrouw schendt de eer van de familie, men roddelt over haar in hun ogen losbandige gedrag (flirt bijvoorbeeld met andere mannen, zou vreemd gaan of lesbisch zijn). Haar echtgenoot en / of schoonfamilie laat haar achter in het land van herkomst, waarmee men hoopt een einde te maken aan de roddels.
- Een vrouw kan ook door haar echtgenoot wordt achtergelaten in het land van herkomst, omdat hij in zijn persoonlijke trots is gekrenkt door haar. De achterlating is dan een vorm van partnergeweld.

Bronnen

- Bartels, E. (2005) *Onderzoeksnotitie over migrantenvrouwen en kinderen die gedwongen zijn achtergelaten in landen van herkomst*. Den Haag: Adviescommissie Vreemdelingenzaken.
- Bakker, S. (2008) *Achtergelaten vrouwen. De weg terug van Marokko naar Nederland*. Nijmegen: radboud Universiteit.

Landelijke werkgroep Mudawwanah & Bureau Queste (2006) *Achtergebleven of achtergelaten? : informatie over wat te doen bij achterlating en het voorkomen van achterlating : een wegwijzer voor Marokkaanse vrouwen over gedwongen achterlating in Marokko*. Utrecht: Bestuur Stichting Steun Remigranten

Verder lezen

Reysoo, F. & K. Ouchan (1999). *Nooit geschreven brief aan mijn vader*. A'dam Bulaaq.

Landelijke Werkgroep Mudawwanah (2007). *Achtergebleven of achtergelaten? Een wegwijzer voor Marokkaanse vrouwen over gedwongen achterlating in Marokko*

Landelijke Werkgroep Mudawwanah (2009). *Türk Medeni Kanunu*. Informatie over het Turks en Nederlands (familie)recht.

Meisjesbesnijdenis

Meisjesbesnijdenis (ook wel: genitale verminking) is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen, waar geen medische noodzaak voor is. De vormen variëren van het weghalen van de clitoris, soms ook van de kleine schaamlippen, tot en met daarnaast het dichtnaaien van de grote schaamlippen. Vaak gebeurt dit al op zeer jonge leeftijd.

Er zijn verschillende redenen waarom ouders besluiten een meisje te laten besnijden: onder andere omdat het de maagdelijkheid van een meisje beschermt, zij zou geen seksuele gevoelens krijgen. Een besneden meisje vergroot haar huwelijkskansen. Ook geeft het haar status in de gemeenschap. Een onbesneden meisje en vrouw is niet kuis en schaadt daarmee de eer van de familie.

Genitale verminking is een specifieke problematiek die vraagt om een gerichte aanpak. Deze aanpak wordt in Nederland gecoördineerd door Pharos: www.pharos.nl.

Bronnen

Veel over meisjesbesnijdenis en de aanpak daarvan, is te lezen op de website van kenniscentrum Pharos: <http://www.meisjesbesnijdenis.nl>

Genezingsrituelen en bezweringen

Vrouwen en mannen met homoseksuele, lesbische, biseksuele of transgender gevoelens staan vaak onder grote druk van de familie om niet voor deze gevoelens uit te komen. In een groepscultuur waarin de familie-eer erg belangrijk is, voldoen zij niet aan de duidelijk codes over mannelijkheid en vrouwelijkheid. Het openlijk uitkomen voor je gevoelens of het aangaan van een relatie met iemand van dezelfde sekse, ziet men als 'eerloos'. Om de familie-eer te beschermen moet diegene onder dwang soms een 'genezingsritueel' of bezwering ondergaan. De familie wil zo hun familielid 'hetero' maken, tot een 'echte' vrouw of man. Deze rituelen gaan vaak met geweld en grote geestelijke druk gepaard.

Bronnen

Pierik C. & Rothuizen, J. (2010) *Ketenaanpak voor migranten met homoseksuele gevoelens. Toolkit voor gemeenten, lokale organisaties en hulpverleners*. Utrecht: MOVISIE.

Pierik, C. & Meintser, N. (2008) *Dubbel en dwars. Naar hulpverlening-op-maat voor allochtone jongeren (m/v) met homoseksuele gevoelens*. Utrecht: MOVISIE.

Zelfmoord

Het komt voor dat meisjes en vrouwen zelfmoord plegen om de eer te zuiveren, al dan niet daartoe aangezet door familie. Soms zien zijzelf geen andere uitweg dan de dood om onder de strenge leefregels van hun familie uit te komen.

Uit onderzoek blijkt dat het aantal zelfmoordpogingen (parasuïdes) onder meisjes uit Hindoestaanse en Turkse kringen veel hoger is dan onder autochtone leeftijdgenoten. In Rotterdam gaf 14.6 procent van de Turkse meisjes, en 19.2 procent van de Hindoestaanse meisjes aan een suïcidepoging te

hebben ondernomen, tegenover 8.8 procent van de Nederlandse meisjes. Uit onderzoek in Den Haag bleek dat tussen 2002-2004 meisjes en jonge vrouwen van Turkse origine *ruim* twee keer zo vaak een zelfmoordpoging deden dan autochtone leeftijdgenoten, en van Surinaams-Hindostaanse afkomst *bijna* twee keer zo vaak. In beide groepen ging het om 50 meisjes. Het was bij de Turkse groep een duidelijke toename ten opzichte van de cijfers uit 1987 – 1993.

Zowel individuele als sociaal culturele factoren spelen hierin een rol. Het gaat onder andere om een gebrek aan zeggenschap over *strategische levenskeuzen*: het niet zelf mogen beslissen over huwelijk, relatievorming, echtscheiding, seksualiteit, gezinsvorming, school, werk en bewegingsvrijheid. Deze inperkingen worden mede gerechtvaardigd door de aanwezigheid van culturele beelden van vrouwen. Zij zouden zich moeten schikken en opofferen naar gelang de eisen en belangen van hun familie en echtgenoot, opdat de familie-eer in stand blijft.

Bronnen

Bergen, van. DD (2009) *Suicidal behavior of young migrant women in The Netherlands. A comparative study of minority and majority women*. Amsterdam: Vrije Universiteit

Bergen, van, DD (2009) *Nederlandstalige samenvatting Suïcidaal Gedrag van Jonge Migranten Vrouwen in Nederland. Een Vergelijkende Studie op Basis van Etniciteit*. Amsterdam: Vrije Universiteit

Ferber, M. (2009) *Met azijnzuur naar het hiernamaals. Meer zelfmoord onder Turks- en Hindostaans-Nederlandse meisjes*. In: *Contrast* ; Jrg.16 ; (oktober 2009) , p.34 - 37

Salverda, B. (2005) *Laat me los, hou me vast : verslag van een kwalitatief onderzoek naar het psychisch welbevinden van dertig Haagse meisjes van Hindoeïstische afkomst*. Den Haag: GGD Den Haag.

Salverda, B. (2010) *Wel en Wee: Turks-Nederlandse meisjes aan het woord over hun leven*. GGD, Den Haag

Moord

Moord uit naam van de familie-eer noemt men 'eermoord' of eerwraak'. De eerschender in de ogen van de familie en de gemeenschap wordt vermoord. Dat kan zowel het meisje zijn dat (wellicht) geen maagd meer is, en/of de man of jongen die haar ontmaagd heeft. Een getrouwde vrouw die is vreemdgegaan, of daarvan wordt verdacht, kan gevaar lopen, maar ook haar minnaar. Als een stel op 'heterdaad' wordt betrapt is de echtgenoot volgens de traditie 'gemachtigd' om ter plekke de 'eer te herstellen'. Familieberaad is dan niet nodig.

Dat ook de minnaar gevaar loopt geldt bijvoorbeeld in Turkse en Koerdische gemeenschappen. In Arabische culturen loopt vooral de vrouw, het meisje gevaar.

Moord is het uiterste middel. De meeste families gaan hier pas toe over wanneer ze geen andere uitweg meer zien.

Bronnen

Bakker, H. (2005) *Eerwraak in Nederland: een bronnenboek*. Utrecht: TransAct.

Maris, C. & Saharso, S. (2003) *Eerwraak: cultuur en sekse*. In: *Filosofie & praktijk*. 24 (1): 21-36.

Ermers, R. (2007) *Eer en eerwraak: definitie en analyse*. Amsterdam: Bulaaq.

Karakaya, K. (2006) *Ik moest mijn namus, mijn eer redden*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.

Liem, M., K. Greene, F. Koenraadt (2007). Partnerdoding door etnische minderheden. Een empirische studie. Utrecht. Willem Pompe-Instituut voor Strafrechtwetenschappen.

Önce, S. (2007) "Horen, zien en zwijgen. Nieuwe conclusies over eerwraak". In: *Contrast* ; Jrg.11 ; nr.1 (februari 2007) , p.20-23.

Zand, van de, W. (2009) "Eerwraak een struikelblok voor jeugdhulpverleners". In: *Perspectief* ; Jrg.17 ; nr.5 (Juli 2009) pg. 22-25